

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— Kr. za inozemstvo 15.20 Kr
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO
Računi pri pošto čekovnem zavodu: Ljubljana št. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Učinkoviti napadi na angleška zbirališča

Očiščevalne operacije pri Tobruku — 40 angleških letal uničenih — Vsa naša obrambna organizacija se je odlično izkazala — Visoko priznanje bataljonu „San Marco“

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 16. septembra naslednje 842. vojno poročilo:

Pri očiščevalnih operacijah na področju pri Tobruku je bilo zajetih še kakih 20 ujetnikov. Naši letalski oddelki so večer zasledovali sovražna oklopna vozila, ki so se udeležila ponesrečenih napadov na nekatera letališča in so pri tem uničila ali onesposobila veliko število teh vozil v državi napadih v nizkem poletu.

Druge naše letalske skupine so prav tako smelo v nizkem poletu napadle zbirališča britanskih motornih vozil. Navzlic silovitemu protiletalskemu ognju je bilo 15 sovražnih letal zažganih, druga pa hudo poškodovana, medtem ko se eno samo naše letalo ni vrnilo na oporišče.

Včeraj so nemški lovci v ponovnih spopadih dosegli znova sijajne uspehe, ko so sestrelili 22 britanskih letal.

Ponovilo se je bombardiranje ciljev na Malti, medtem ko je britansko letalstvo izgubilo v letalskih dvobojih nad otokom 3 letala tipa „Spitfire“.

Lahka križarica, ki je bila v večeršnjem vojnem poročilu omenjena kot poškodovana, se je naknadno potopila. Sovražnikov reuspeh se torej zveča glede na obseg izgub pomorskih enot. Te izgube so izredno visoke, posebno glede na povsem negativne rezultate nasprotij. Treba je odločno demantirati nasprotno angleško trditve in ugotoviti, da niti v dolgem letalsko-pomorskem bombardiranju, ki je v celoti trajalo sedem ur, niti z akcijami čet, ki jim je uspelo izkrcanje, pa so bile v ostalem takoj obvladane in ovržene, ni bila povzročena škoda v napravah in v pristaniških oporiščih, ki so bila eden izmed glavnih ciljev napada. Nekaj nadaljnjih desetih ujetnikov se je pridružilo večerjem omenjenim.

Dejansko so duh pobude poveljnika, hrabrost čet in gibnost manevriranja oddelkov omogočili že od prvega trenutka kontrole položaja in njega popolno vzpostavilo v nekaj urah. Bataljon „San Marco“, ki je v Tobruku osvežil že v drugih tveganih in velikih akcijah izpriznano tradicijo, je imel visoko čast, da je bil omenjen v poročilu vrhovnega poveljstva.

Med odličnimi epizodami se omenja tudi ona neke nemške minolovke, ki se ji je posrečilo v prvi fazi bitke drzno zajeti angleški brzi čoln in ga privleči v pristanišče s 117 možmi, ki so bili na krovu.

Vsa naša obrambna organizacija je odlično prestala nelahko kolovadnico. Prikažala se je kot močno povezana in odločna ter je vzgledno rešila vse svoje naloge.

Ponesrečili so se tudi napadi lahkih oklopnih sredstev, ki so bili istočasno izvedeni proti našemu letališču v obalnem pasu. Tudi tu so posadke obvladale sovražne skupine, ki so se morale naglo umakniti ter so jih nato italijanske in nemške letalske sile zasledovale in izbijale ter uničile in zažgale lepo število motornih vozil.

Zavezniški in nevtralni tisk o tobruški zmagi

Berlin, 16. sept. s. Nemški tisk objavlja danes obširno vsa poročila o ponesrečenem angleškem poskusu izkrcanja v Tobruku. Listi objavljajo poročila o tem na prvi strani pod velikimi naslovi in sicer hkrati italijanska in nemška vojna poročila. Prav tako je obsežno objavljeno poročilo, ki je bilo po zmagovitem zaključku objavljeno v Rimu. Listi predvsem potrjujejo, da so italijanske in nemške čete takoj v začetku zatirale ta poskus, ki se je končal po petih urah in so se angleški oddelki morali hitro umakniti, ali pa so bili zajeti. Poskus pri Tobruku je bil prav tako zatrt, kakor poskus pri Dieppu. Angleži morajo poslej razumeti, da ni mogoče prodreti tam, kjer so na straži čete Osi in vsak tak poskus je obsojen na najhujši neuspeh. Izgube, ki jih je italijansko orožje prizadejalo angleškemu brodogradu, tiho priznava tudi uradno poročilo angleške admiralitete, v katerem se lahko dobesedno bere: »Naš umik se ni izvedel brez hudih izgub, ki pa so zaradi močne obrambe bile predvidene.«

Madrid, 16. sept. s. Španski tisk poudarja v svojem današnjem članku pomen angleškega poraza pri Tobruku. Ta poraz pa je dokazal, kako učinkovit je obrambni sestav, ki sta ga zgradili Italija in Nemčija. Angleški poraz je hud tudi z moralnega stališča, ker je Churchill že dolgo pripravljala načrt, kako bi se njegove čete izkrcale v zaledju. V ta namen je poslal v avgustu na Sredozemsko morje zelo močan konvoj.

Bern, 16. sept. s. Švicarski tisk potrjuje tako drago so Angleži plačali poskus izkrcanja pri Tobruku. Angleži so s tem podvzetjem znova dokazali, kako važna je trdnjava in kako pekoča je za Angleže izguba Tobruka. Ker London še ni demantiral italijanskih poročil, komentira neki švicarski vojaški kritik, je smatrati, da gre za veliko italijansko zmago. Kaj so hoteli doseči Angleži z izkrcanjem pri Tobruku? Malo je verjetno, da so nameravali napasti armado Osi iz za hrbta. Imeli so ofenzivne namere proti Tobruku in zaradi tega je ponesrečeno podvzetje še hujše kakor ono pri Dieppu, zaključuje pisec.

Eksc. Aldo Vidussoni odšel z Dunaja

Dunaj, 16. sept. s. Davi je odpotoval z Dunaja v vlakom ob 8.15 Eksc. Aldo Vidussoni, Tajnik PNF. Na kolodvoru so bile postrojene skupine SS in SA oddelkov ter Hitlerjeve mladine. Eksc. Vidussonija so spremlili na kolodvor državni vodja Baldur von Schirach, minister Renato Ricci, Eksc. de Cicco, poveljnik Hitlerjeve mladine Axmann, generalna podpoveljnika Gila Sellani in Bonamici, kraljevi konzul na Dunaju Romano, poveljnik vojaških sil na Dunaju in prvaki krajevnega fašija. Ob odhodu vlaka so bile velike manifestacije za Italijo.

Akademik Emilio Pavolini umrl

Alessandria, 16. sept. s. V kraju Quattordio (pokrajina Alessandria) je ponoči umrl italijanski akademik Emilio Pavolini, oče Ministra za narodno kulturo Alessandra Pavolinija.

Pokojni Paolo Emilio Pavolini je bil rojen v Livornu 10. julija 1. 1864 in je že v mladih letih prevzel stolicu sanskrita v Zavodu za višje znanstvene studije v Firenzi ter je bil znan kot humanistični filolog in umetnik. Z učeni in globoko pisanimi članki je razen tega prispeval k filološkemu poznavanju sanskritskih besedil in k razširjenju bistva vzhodne filozofije in delih velike vrednosti, kakor na primer »Budizem« in »Besedila budistične morale«. Paolo Emilio Pavolini je napravil veliko uslugo italijanski kulturi s sedaj že znamenitim prevodom pesnitve »Mahabharata«. Njegovo globoko poznavanje jezikov in literatur raznih evropskih narodov mu je omogočilo, da je s temi narodi seznanil Italijane z najboljšimi literarnimi deli po odličnih prevodih, izmed katerih naj omenimo finsko pesnitev »Halevala«. Pokojni je bil akademik Italije v leposlovnem razredu od 1. 1930 dalje, v stranki pa vpisan od 1. 1921 dalje.

Ponesrečeno angleško pošto letalo

Carigrad, 15. sept. s. Na progi Kairo-Adana se je ponesrečilo angleško pošto letalo zaradi okvare na motorju in sicer kmalu po odletu v Adani. Trije člani posadke so bili hudo ranjeni, letalo pa močno poškodovano.

Finci odbijajo vse sovjetske napade

Helsinki, 16. sept. s. Današnje poročilo glavnega stana omenja veliko sovjetsko ofenzivno delovanje na vseh frontah. Na fronti Karelske ožine so bili odbiti iz izredno silnim ognjem metalcev bomb neprestani poizkusi vdora sovjetskih patrol. Na fronti Aunonske ožine so Sovjeti z močnimi silami napadli finske postojanke, kamor jim je uspelo začasno prodreti. S protinapadom pehote pa so bili nato odbiti in so pustili na bojišču številne mrtve.

V južnem odseku fronte v Karelski ožini je sovražnik napadel z ogromnimi silami po pripravi topništva in metalcev bomb ter mu je uspelo prodreti na dveh točkah v srednje finske postojanke. Po izredno srditi borbi so bile sovražne sile v celoti odbite. Nekaj ur kasneje so Sovjeti obnovili napad. Borbe se trajajo. Nasprotnikove izgube znašajo nad 500 mož. Na nekem drugem odseku iste fronte so Finci odbili napadajoči sovražni oddelek.

V odseku Puhtue so sovjetske patrolje ponovno zamašle skušale prekorajčiti finske varnostne črte.

V kronštatskem zalivu so finske obrambne baterije ponovno zadele sovjetske bojne ladje in jih prisilile, da so se umaknile za umetno mejo. Sovjetska trdnjava Ihinmaeki je odgovarjala na streljanje. V vzhodnem pasu finskega zaliva so finske pomorske sile obstreljevale s topovi ter ponovno zadele sovjetske stražne ladje, ki so zbežale v varstvo topništva na otoku Lavansaariju. Nad Aunonsko ožino je bila večer letalska borba, v kateri so finski lovci v boju s številno močnejšimi rdečimi letalskimi silami sestrelili eno lovsko letalo tipa »Lag 3« in eno lovsko letalo tipa »Mig 1« ter prisilili tretje lovsko letalo, da je pristalo za finskimi črtami, kjer je bilo ujet.

26 sovjetskih podmornic potopljenih

Helsinki, 16. sept. s. V zadnjih štirih mesecih je rdeča mornarica, ki je zaprta v Kronštatskem zalivu, ob hudih izgubah pošiljala posamezne podmornice v zapadni pas Baltijskega morja, da bi otežila promet. Zaradi budnosti finsko-nemških pomorskih sil, ki sodelujejo z letalskimi silami, je bilo potopljenih 11 sovjetskih podmornic, omenjenih v uradnem poročilu v juliju, k tem pa je treba dodati še 15 nadaljnjih podmornic, ki so bile uničene od julija do danes. K tem 26 gotovo potopjenih je treba prišteti še mnoge druge, ki so bile verjetno uničene, ker je bilo ugotovljeno, da so bile zelo hudo poškodovane z globinskimi bombami finskih letal.

Novi uspehi v bitki za Stalingrad

Nadaljnje pomembne pridobitve na terenu — Sovjetski protinapadi povsod zavrtnjeni s hudimi izgubami za sovražnika

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 16. sept. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Ob Teruku se je izjavilo več sovražniških napadov. V bojih za Stalingrad so bili po ogorčenih borbah dosežene nadaljnje pomembne pridobitve na terenu. Letalski oddelki so podpirali akcije kopne vojske in napadali sovražnikov dovoz na železnih cestah v območju izliva reke Volge.

Na prostoru okrog Voroneža je sovražnik ponovil svoje napade z močnimi silami, bil pa je v hudih bojih zavrtnjen s hudimi izgubami.

Pri Rževu je bilo pri ponovnih sovražniških napadih v območju nekega armadnega zbora uničenih večer 106 tankov, izmed teh 71 samo v odseku pehotne divizije. Na drugih krajih so bili lastni napadi uspešno izvedeni.

V severnem odseku fronte so se zrušili krajevni sunki boljševikov.

Južno od Ladoškega jezera so bile šibkeje sovražnikove sile obkoljene in uničene. Letala so tamkaj bombardirala z opaženim dobrim učinkom sovražnikove strelske postojanke, bunkerje in položaje. Na Ladoškem jezeru je bila sovjetska stražna ladja zadelata z bombno, več manjših ladij pa poškodovanih.

V času od 5. do 15. septembra je sovjetsko letalstvo izgubilo 1215 letal, izmed teh 936 v letalskih bojih, 212 po protiletalskem topništvu in 43 z obstreljevanjem oddelkov na kopnem, medtem ko je bil ostanek razdeljen na tleh. V istem času je bilo izgubljenih na vzhodni fronti 87 lastnih letal.

Vstevši že prej objavljene sovražnikove izgube so finske in nemške pomorske in letalske oborožene sile v teku poletja potopile 26 sovjetskih podmornic.

Kakor je bilo javljeno že v posebnem poročilu, so bile angleške čete, ki so se v noči na 14. septembra izkrcale pri Tobruku ob podpori letalskih in pomorskih obo-

roženih sil, uničene ali ujetje po hudi in nagli borbi tesno sodelujočih italijanskih in nemških sil. Sovražne pomorske enice so bile zadete z dobrimi strelci obalnih baterij in protiletalske obrambe, tako da so bili potopljeni 3 rušilci, nekaj korvet in številni čolni za izkrcavanje. Sovražne pomorske sile so se potem obrnile proti vzhodu, nakar so jih skupine italijanskega in nemškega letalstva zasledovale in napadale ter potopile še 2 križarki. 1 rušilec ter več torpednih motornih čolnov. Nekaj drugih manjših enic je bilo močno poškodovanih. Nemške ladje za iskanje mlin so privleklo v Tobruk angleški brzi čoln s 117 ujetniki. Devet sovražnih bombnikov je bilo sestreljenih. Skupno je bilo pripelanih 580 ujetnikov, med njimi 43 častnikov, razen tega pa je izgubil sovražnik tudi veliko število palih. Zajeta je bila obsežna množina vojnih potrebščin, med ujetniki pa je bilo tudi mnogo rešencev s potopljenih angleških vojnih ladij. Lastne izgube so neznatne.

Na egiptski fronti so lahka nemška bojna in strogolavna letala bombardirala z dobrim učinkom zbirališča motornih vozil.

Nemški lovci so sestrelili nad severno Afriko in Malto 25 angleških letal, medtem ko je bilo izgubljenih eno samo lastno letalo.

Pri poletih angleških letal nad Brest in zasedeno zapadno ozemlje je bilo sestreljenih 5 angleških letal.

Nemška bojna letala so v pretekli noči napadla pristaniško in industrijsko mesto Boston. Opaženi so bili številni požari.

Na zapadnem Severnem morju je neka stražna ladja potopila 2 angleška brzi čolna, 3 druge pomorske enice pa so bile zažgane.

V letalskih bojih nad severno Afriko si je nadporočnik Marseille priboril svojo 145. do 151. zmago v zraku.

Delež italijanskih čet

Pomen Stalingrada za sovjetsko vojsko — Pregled o razvoju zmagovitih operacij — Naši oddelki ob Donu so obrezuspešili vse sovjetske rešilne poskuse

S fronte ob Donu, 16. sept. s. (Poročilo posebnega dopisnika agencije Stefani): Iz moralnih, gospodarskih in strateških razlogov je bilo in je sovjetsko poveljništvo prisiljeno vredi zadnjo karto, da prepreči padec Stalingrada. Bitka za veliko mesto ob Volgi je zahtevala uporabo ogromnih množic in ogromnih sredstev, tako z nasprotnikove kakor z naše strani. K padcu tega mesta, na katerega je obrnjena pozornost vsega sveta, je italijanska armada nemalo prispevala in omogočila, da so nemške in zavezniške sile izvedle svojo akcijo proti jugu.

Vojaški pomen Stalingrada

Pregledno moralne, praktične in strateške razloge, zaradi katerih se Stalingrad upira. Treba je vedeti, da so pričele dotekati v Stalingrad od pričeta porazov rdečih vse strojne naprave in potrebščine iz zapadnih središč, ki so bila drugo za drugim ogrožena. Ako pomislimo, da so bile v teh središčih najmočnejše industrijske naprave, ki so izkoriščale neskončno bogastvo Ukrajine, se lahko sodi, da se je s tem proizvajala sila Stalingrada večkrat povečala. Logično je, da je bila v Stalingradu osredotočena večina sredstev in potrebščin zapadne industrije zaradi izredno važnega železniškega središča, v katerega se steka s severa in juga izredno gosta železniška mreža Ukrajine.

Stalingrad je bil torej velika kovačnica, ki je oskrbovala z orožjem in sredstvi srednjo in južno fronto ter omogočala prevoz izdelkov in surovin od juga proti severu in od severa proti Kavkazu. Stalingrad je bil z drugimi besedami ključ prometa proti Črnemu morju, Kaspiškemu morju, Uralu in vzhodu, ki je še ostal v boljševiških rokah. S padcem tega cestnega, železniškega in rečnega križišča bo postal problem prometa in zvez, ki je bil velno največja slabost ruskega ponosa ter problem transportov za oskrbovanje fronte še bolj zamažen in obsežen za sovjetski glavni stan. K že težavnim transportom s severa in vzhoda morajo Sovjeti pridružiti zdaj velike količine orožja in streliva, ki so se prej proizvajale tu, zdaj pa se morajo proizvajati v oddaljenih industrijskih središčih, od katerih se bo zahtevalo še več storitve kakor doslej.

Naloge italijanske armade.

Ko se je pričela ofenziva pri Voronežu, je italijanska armada prispevala pri prodoru v dolg odsek fronte in je aktivno sodelovala pri ustvaritvi položaja, ki je omogočil napredovanje proti jugu in jugovzhodu vzdolž Donca in Dona. Sčasoma, ko so nemške sile napredovale proti jugu in vzhodu, se je pokazala potreba za zaščitenje boka in hrbta zavezniške vojske. Zaradi tega se je morala italijanska armada po prvi ofenzivi pri Krasnem Lugu premestiti kar najbolj naglo na Don. Ni se smelo izgubiti časa in dospeti je bilo treba tja, preden si sovražnik opomore. Nemško poveljništvo je zahtevalo, da se mostovi čez Donec zgradijo v določenem terminu, ki je bil zelo važen, toda po zaslugi naših mostičarjev so nemške in italijanske čete prekorajčile Don že dva dni pred določenim dnem in so lahko računale na varen prehod, če bi bilo potrebno odbiti morebitno ofenzivo. Ko se je sovražnik opomogel, je skušal

obdržati nekaj mostišč čez Don. Vendar je sovjetsko poveljništvo slabo izbralo čas in kraj, kajti ko se je pričel napad v velikem slogu s tanki in topništvom je naša brza divizija z nemškimi enicami naglo prodrla proti Donu in kljub srditosti rdečih odbila tanke, čete in sredstva, ki so skušala za vsako ceno prodreti. To je omogočilo Nemcem, da so nadaljevali pot proti jugu in to je omogočilo italijanskim in nemškim enicam, da so sovražniku zaprle pot.

Sljajno obvladane razdalje.

Armada, kakršna je italijanska, ki obstaja pretežno iz pehotnih divizij, se ni mogla transportirati v nekaj dneh po železnih, ki jih ni bilo, ali z avtomobili, kajti ceste so bile vse neuporabne. Ni bilo mogoče misliti tudi na postopno prevažanje po eni izmed cest, ki je bila obnovljena, kajti fronta je bila več kilometrov oddaljena in treba je bilo več čast. Naše enice so se zaradi tega odpravile na pot peš. Nekateri divizije so prevalele nad tisoč kilometrov peš. Glavna armada se je pomaknila peš v nekaj dneh za 500 km naprej. Pot je bila trda, kajti teren stepe je bil prašnat. Napredovanje se je vršilo z muko, vročina ruskega poletja je bila strašna, vendar so naši vojaški marširali brez odihla s sklepom v srcu, da morajo dospeti na cilj za vsako ceno. Nemško poveljništvo je lahko kma-

Borba od hiše do hiše

Volga je dosežena tudi v sredi mesta

Berlin, 16. sept. s. Vrhovno poveljništvo nemških oboroženih sil povdarja v večernem obvestilu, da potekajo na Kavkazu zdej samo krajevne borbe. Na raznih točkah so bili boljševiški protinapadi odbiti in sovražnik je imel krvave izgube. Na fronti ob Teruku je krajevni nemški napad popolnoma uspel, več sovražnih protinapadov pa je bilo odbitih.

V Stalingradu se nadaljujejo silne borbe in vsi obrupni poskusi boljševikov, da bi raztrgali železni nemški oklep se izjavljajo z najbolj krvavimi izgubami. Vsaka hiša v Stalingradu je bila spremenjena v odprano gnezdo. Posamezne hiše so bile spremenjene v utrdbe, v katerih se sovjetska pehota brani s svojim orožjem ob podpori topov velikega kalibra. Nemška pehota in inženjerji morajo zavzemati mesto od hiše do hiše. V južnem pasu je nemškim četam po zavzetju sovražnih odprtin postojank uspelo pridobiti nadaljnje ozemlje. Neki odsek protiletalskega topništva je v dveh dneh uničil 21 boljševiških tankov, 2 topova velikega kalibra, 15 topov manjšega kalibra, več bunkerjev ter eno skladišče tekočega goriva. Neki odsek napadnih topov vojske je v treh dneh uničil 37 sovražnih tankov, 15 topov velikega kalibra, 5 nadaljnjih topov manjšega kalibra ter dve protiletalski bateriji velikega kalibra. Uničenih je bilo tudi 17 oklopnih skupin ter zajeta velika količina lahkega in težkega pehotnega orožja.

Nemška bojna letala in strogolavci so neprestano bombardirali pristanišče v Stalingradu in odprana gnezda, ki so se naha-

lu računalo na črto vzdolž Dona in je lahko napredovalo brez strahu z vsemi sredstvi za doseg Stalingrada in Kavkaza.

Izoliranje in obkolitev Stalingrada.

Ko je 24. julija padel Rostov, so že dva dni nato nemške čete prodrele naprej ter se približale reki, od katere so bile 21. julija oddaljene samo 80 km. Dne 28. julija, ko se je pričela velika bitka pri Kalaču, je bil dosežen gornji tok Dona in dejansko so bile ogrožene železniške zveze med Kavkazom in Sovjetsko Rusijo. Dne 31. julija se je zaprla velika vrela pri Kalaču in zadnja večja železniška proga do Kaspiškega morja je bila prekinjena na več krajih z zasedbo Proletarskaje. Od 31. julija se je moral Kavkaz braniti s lastnimi sredstvi. Od tedaj je bil dejansko onemogočen stik med severno in južno fronto.

Dne 31. julija se je odločila bitka vprid protiboljševiških armad, kajti Stalingrad, ki je bil že odrezan na jugu, je odrezala tudi s severa neka nemška kolona, ki je prišla z Dona. Kolona je dosegla in prekinila železniško progo, ki je Stalingrad naravnost z Moskvo. Lahko se reče, da je padla kocka, kajti ta kolona, ki je odrezala železnico severozapadno od Stalina, je ustvarila pogoje za prodor oklopnih enic do Volge in pričelo se je obkroževanje Stalingrada.

Italijanske divizije so sproti odbijale vse srdite sovjetske napade.

Sčasoma, ko se je pritiska na veliko mesto ojačal, je skušalo sovjetsko poveljništvo prodreti severno od Stalingrada. S severa je prihajalo oskrbovanje in nastala je borba za Kalač in za obvladavanje ozkega koridorja med Donom in Volgo. Od 20. do 24. avgusta so italijanske divizije zadrževale sunkne ogromnih nasprotnikovih sil v severnem in južnem delu odseka, ki jim je bil poverjen. Sovražnik je tu zapravljaj rezerve in dragocena sredstva v izredno krvavih borbah, ki so morale spomniti rdeče na Italijane, ki so se borili v Španiji. Tudi tu, kakor v Španiji, Sovjeti niso prodrli.

V prvih dneh avgusta je sovražnik storil največje napore in odvel ljudi in sredstva s stalingradske fronte in celo z moskovskega odseka. Dne 3. avgusta je bilo v velikem donskem lovu uničenih 85 tankov samo s protinapadi. Velika bitka oklopnih sredstev je bila 6. avgusta pri Kotelnikovu. Dne 7. avgusta je nemško letalstvo razbilo zapadno od Stalingrada 17 vlakov s potrebščinami, ki so bile namenjene na fronto, in v bitki v velikem lovu Dona je bilo zajetih na tisoče ujetnikov. Do 17. avgusta je bilo uničenih ali zajetih okrog 1000 topov. Vse to kaže, koliko sredstev in ljudi je zahtevala obramba Stalingrada in kakšne hude krave izgube je imel Timošenko, pri obrambi mesta.

V nekaj dneh je bil ta odsek, ki je 30 km dolg in kjer je Don komaj 55 km oddaljen od Volge, dejansko v nemških rokah, medtem ko na bi bil strateško oddaljena obramba, fronta, ki bi omogočila Rusom rešiti Stalingrad. V rožnati domnevi, da bo mogoče odbiti prodor z juga, je sovjetsko poveljništvo mislilo na odpor do pričeta zime. Dne 23. avgusta je neka nemška kolona dosegla Volgo na najboljših točkah za kontrolo prometa. Od 26. avgusta so južne sile pričele obkoljevalni manever proti severu. Dne 26. avgusta se je pričelo mučeništvo, so je pričel pekel in propad Stalingrada, na katerega pritiskajo čete z juga in severa ter iz zraka. Dne 27. avgusta je londonski radio javil, da je mogoče bombardiranje Stalingrada primerjati samo z bombardiranjem Rotterdamu.

Ko to pišemo, se obroč železa in ognja vedno bolj zožuje; z vedno bolj nezadržno silo so v akciji strogolavci in topništvo, ki delujejo na vedno bolj omejenem ozemlju.

jala v središču mesta. Oklopna in rušilna letala so uničevala obrambne postojanke ob robu mesta in dosegla vidne uspehe. Tudi železniška proga proti Astrahanu je bila ponovno bombardirana. Zažganih je bilo 5 popolnoma natovorenih vlakov. Na avtomobilski cesti v tem področju so nemška letala bombardirala kolone avtomobilskih voz, ki so prevažale čete in potrebščine na sever. Učinkovito so bila napadana tudi letališča vzhodno in severno od Stalingrada. Nemški lovci so sestrelili 25 boljševiških letal in izgubili samo dve lastni letali. Protiletalsko topništvo je zrušilo 9 nadaljnjih sovražnih letal.

Berlin, 16. sept. s. Poročila z vzhodnega bojišča, zlasti pa z bojišča pri Stalingradu, potrjujejo, da besni bitka z vso silovitostjo na vseh odsekih. Po odločilnih uspehih v zadnjih 24 urah so nemške in zavezniške čete premagale obrambne pasove. Poročila potrjujejo, da so napadalci dosegli Volgo tudi v središču mesta, kjer se nadaljuje boj od hiše do hiše.

Pri tem opozarjajo, da leži Stalingrad ob Volgi tako, da se širi v razdalji 17 km in vsaka višina in vsako važnejše poslopje so boljševiki zgradili tako, da je vsaka zase trdnjava. Cesar se je vojaški strokovnjak londonskega radia bal, je to, da ne bi bile Timošenkove armade izločene iz boja. To pa se je že zgodilo. Timošenkove armade so dejansko že odstranjene z naravnega bojišča in ne morejo več posegati v razvoj v vojnem pogledu.

Znamenitosti in razvoj Zelene jame

Prvi si je na zelenojamskem svetu postavil hišo Janez Grajzar — Mnogo hiš je sezidal pokojni moščanski župan Jožef Oražem

Ljubljana, 17. septembra Na prostoru, kjer stoji danes zelenojamske hiše, je bilo v prejšnjih časih več raznih znamenj, ki veljajo danes za zgodovinske znamenitosti. Tam, kjer stojijo stavbe Kolinske tovarne, so v drugi polovici 16. stoletja postavili kužno znamenje. Stalo je na omenjenem prostoru do leta 1908. Kranjski zgodovinar Radice je domneval o njem, da je tvorilo mejnik nekdanje g. ašične na Fužinah, h kateri je pripadal tudi Vodmat. Fr. Podkrajšek in Ivan Vrhovnik pa sta menila, da je bilo to znamenje nekak nagrobni spomenik vsem Ljubljancem, ki jih je pobrala v prejšnjih časih kuga. Prav iz druge polovice 16. stoletja je znano, da je po Ljubljani kuga pobrala veliko število meščanov. Za kugo umrlih niso nikoli pokopavali na rednih pokopališčih, temveč na krajih, ki so bili daleč od vsake človeške naselbine. Mnenje Podkrajškega in Vrhovnika potrjuje tudi dejstvo, da so pri kopanju temeljev za Kolinsko tovarno našli na človeška okostja.

Zelena jama je v starih časih sploh bila priljubljena kot pokopališče, tako da ima svetokriško pokopališče prav blizu več stoletij staro tradicijo. Ko so kopali temelje za hiše od križiške Središke in Tovarniške ulice, kjer je bila svojevčasno »Florijanova njiva«, so našli na več okostij. Kako so prišla tja, niso mogli ugotoviti. Sklepajo, da je bilo tam nekoč pokopališče morda za grobnice iz šepetarskega lazareta ali pa za umrle za kakšno drugo nalezljivo boleznijo. Ljudje so pripovedovali, da so tamkaj pokopavali ob času francoske okupacije francoske vojske, kar pa ni verjetno.

Posebno znamenje je ostalo do prejšnje svetovne vojne tudi na odsepu ceste v Tomčevo od Šmartinske ceste. Znamenje je tvoril križ sredi dveh lip. Ko so v času svetovne vojne gradili zasloni progo v Dravljici, so znamenje podirli. Postavili so tamkaj čuvajcu, v kateri je opravljala službo čuvaja — ženska. Posebno znamenje je stalo tudi na odsepu Linhartove ulice, ki vodi mimo luščilnice riža proti mestu. Znamenje je bilo posvečeno Materi božji in sta ga obdajali dve cipresi. Podirli so ga, ko so ob inkorporaciji okoliških občin prestavljali mitnice. Prvotno je nova mitnica, ki je bila prej na Šmartinski cesti tik pred vhodom v podvoznjak, stala na tem prostoru, kasneje so jo pa podirli in prestavili tik za pokopališče. Sprememba je bila potrebna, ko so gradili do Sv. Križa tramvajsko progo.

Ze v prejšnjem članku smo omenili, da pripada ozemlje Zelene jame petim katastrskim občinam. Del, ki pripada katastrski občini Vodmatu, so bile nekoč njive imenovane »Dolge njive«. Njih lastniki so bili posestniki iz Vodmata. Obdelovanje njiv pa so Vodmatčani začeli opuščati, ko je Ljubljana rabila vedno več gramoza za gradnjo hiš. Pravijo, da je bilo to nakopavanje posebno mnogo peska za ljubljansko bolnico. Tako je nastalo na tem prostoru več gramoziščnih jam, ki so jih kasneje njih lastniki razprodali in so kupci začeli zidati hiše. Pred več kot 40 leti na tem prostoru še ni stala nobena hiša, do leta 1900, pa jih je bilo zgrajenih že 172. Od teh jih je kar 77 sezidanih na svetu, ki je nekoč pripadal enemu samemu posestniku iz Vodmata. Torej stari Vodmatčani niso bili baš revni ljudje.

Severno od vodmatskih njiv do Gnidove ulice in poljske poti za tovarno »Santurnus«, so bile njive last posestnikov s Sela. Danes spada ta svet v katastrsko občino Moste. Tu je bila nekoč tudi »Sešiška gmaja«, ki jo so imeli razdeljeno med več posestniki s Sela. Vsi so kasneje svoje pašnike razprodali. Nekaj sveta sta kupila tudi tovarnar Mengenthaler in čevljar Zibert, od katerih je potem kupil zemljo pokojni moščanski župan Jožef Oražem, ki je sezidal do številne delavske hišice in jih potem razprodal.

Najbolj goste naseljen je v Zelenu jami tisti del naselbine, ki leži med železniško progo in Ljubljansko ulico. Do leta 1940.

je bilo sezidanih že 232 hiš, od katerih jih spada 162 v katastrsko občino Vodmat in 70 v kat. občino Moste.

Prvi, ki je postavil v Zelenu jami stanovanjsko hišo, je bil Janez Grajzar, po rodu iz Smlelnika na Gorenjskem. Moč je bil skromen klobučar. Po potresu leta 1895. je kupil od posestnika Andreja Trškana nekaj zemlje ob Zelenu jami. Ko je sklenil postaviti si tukaj svoj dom, so se mu meščani posmehovali, češ da vendar ne gre zidati hiše na tem pustem svetu in še zraven tovarne, iz katere se širi smrad. Moč se za nasvete ljudi ni mnogo menil in je hišo zidal do kraja. Vendar se sam ni naselil v njej. Grajzarjeva hiša je imela v vogalu vrtnica posebno znamenje nasproti začrtka današnje Ljubljanske ulice.

Drugi, ki se je naselil v Zelenu jami, je bil železničar Suhadolc, ki je postavil hišo zraven Grajzarjeve. S tem je bil storjen začetek, led prebit in Zelena jama se je naglo razvijala. Dve hiši je v Zelenu jami sezidal tudi »Slovensko delavsko stavbno društvo«, ki je po potresu gradilo po Ljubljani primerne hišice za delavce in druge skromnejše meščane. Zelena jama je postala priljubljena zlasti železničarjem, kar je razumljivo, saj so jim delovni uradi kar pri roki. Vrsto hiš so si železničarji v prvih letih nastajanja Zelene jame zgradili. Ob Zelenu jami, v Ljubljanski ulici in ob sedanjih Bernikerjevi ulici, kjer je bil nekoč Jamski trg.

Zelena jama je naglo rasla in na njenem področju so si stavili svoja bivališča najrazličnejši ljudje in priseljenci. Ze pred svetovno vojno so nastale prve hiše v Tovarniški, Središki, Bezenkovi in Polhnovali ulici. Med svetovno vojno je razvoj seveda zastal. V prvem povojnem desetletju so potem zidali zlasti v Bernikerjevi ulici, v Tovarniški, Ljubljanski in Zvezni. Mnogo teh hiš je gradil omenjeni bivši moščanski župan Oražem.

V prejšnjem desetletju se je gradbena delavnost v Zelenu jami mizlično nadaljevala. V že obstoječih ulicah so nastajale nove hiše, izven njih pa so se zidale oblikovane nove ulice, kakor Korčičeva, pokopališka in Bavdeкова. Kasneje je bilo zidano ozemlje, ki je nekoč spadalo k Seli. Zasluga, da so se tudi tudi gradile hiše, pripada edino Oražnu, ki je leta 1926. in 1927. neprekinjeno gradil celo vrsto hiš.

V bližini stoji poslednje meščansko šolo, ki so ga začeli graditi leta 1931. Stavba je bila prvotno namenjena za zavetišče za onemogle. Toja politične prilike so usodo poslopja spremenile. Moščanski občinski odbor je bil razpuščen in stavba je čakala v surovem stanju na odločitev, kaj bo iz nje nastalo. Šele leta 1935. je novi občinski odbor sklenil, da jo preuredi za meščansko šolo. To je bilo kmalu napravljeno in ob splošnem zadovoljstvu so meščansko šolo slovesno otvorili 20. oktobra 1935. Imenovali so jo meščansko šolo Frana Levstika.

Velika stavba v Zelenu jami je tudi madliško zavetišče v Pokopališki ulici, ki ima tudi javno kapelo sv. Vincenca Pavelskega in h kateri nameravajo postaviti večjo cerkev. Vodstvo tega zavetišča je poverjeno usmiljenim sestram sv. Vincenca Pavelskega. Od ostalih poslopij, ki so krajeno pomembnejša, naj omenimo še poslopje mešane ljudske šole ob Šmartni ulici, ki spada že v kat. občino Šmartno. Poslopje je bilo sezidano leta 1906. in je se smekaj preselila šola, ki je bila prej v šepetarski mežariji.

Sedaj že zgodovinska znamenitost Zelene jame je bila sušilnica za hmelj. Stavbe se vsi Ljubljanci nevedno še dobro spominjajo, saj so jo podirli šele pred par leti, ko so urejali dohod do Žal. Zgradil jo je leta 1901. Janez Janesch, ki je poskušal uvesti na ljubljansko polje pridelovanje hmelja, kar pa se mu ni obneslo. Ko je izbruhnila prejšnja svetovna vojna, je sušilnica prenehal služiti svojemu namenu in so v njej vojski sušili sadje, čebulo in želod. Ko je postal njen lastnik socialni urad, jo je preuredil v stanovanjsko hišo.

voru je sledil koncert, na katerem so bila izvajana najznamenitejša Pergolesijeva dela pod vodstvom maestra Emilia Salze. Sodelovali so odlični sopranistka Gabriella Gatti, izvrstna violinistka Pina Carmignoli ter znani orgelski mojster Ferruccio Vignaneli. Proslavne svečanosti v Sieni ob drugi stoletnici znamenitega skladatelja G. Pergolesija se vsrjšijo pod pokroviteljstvom ministra za ljudsko kulturo ter Kr. italijanske akademije.

Nagrade za desete mednarodne filmske revije v Veneziji. Razsodišče za podelitev nagrad desete mednarodne revije filmske umetnosti v Veneziji je pod predsedstvom grofa Volpija ter v navzočnosti delegatov posameznih nagradov in zastopnikov mednarodne filmske zbornice sklepalo o priznanju poedinih nagrad na sedežu venezijske Biennale in je prisodilo: Mussolinijev pokal Nemčiji za film »Veliki kralj«, Mussolinijev pokal Italiji za film »Bengazi«, Volpijev pokal umetnici Kristini Sonderbaum (Nemčija), Volpijev pokal umetniku Foscu Giachettiju (Italija). Nagrade Biennale so priznane Madžarski za film »Planinski možje«, Italiji za film »Nam živim«, Nemčiji za film »Dunajska križ«, Španiji za film »Goyesca«, Nemčiji za film »Velika senca«, Portugalski za film »Ala Arriba« in Rumuniji za film »Odesa v plamenih«. Kolajno Biennale prejmejo Švedska, Finska, Španija in Madžarska.

Velik uspeh venezijske mednarodne revije filmske umetnosti. Predvčerajšnjim je bila zaključena deseta mednarodna revija filmske umetnosti v Veneziji, Italijansko časopisje poudarja prodoren uspeh predvajanih filmov. Računa se, da je v 17 dneh gledalo filme okoli 300.000 ljudi, ki so do zadnjega kotička napolnili prostore gledališča san Marco, Rossinijevega gledališča in kinogledališča na Lidu. Na reviji je bilo zastopanih 17 narodnosti in 200 italijanskih ter inozemskih novinarjev je pozorno sledilo predvajanju odličnih filmov.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI
Predstave ob delavnicah ob 18. in 18.15. ob nedeljah in praznikih ob 10.30 14.30. 16.30 in 18.30

KINO MATICA TELEF. 22-41
Argentinski muzikalni in pevski film
»ANGELI NA ZEMLJI«
Življenje ene najboljših pevke sveta
Adeline Patl. Krasno petje in muzika. — Igralci: Margherita Carosio, Alfredo Mayo.

KINO UNION TELEF. 22-21
O življenjski sreči lepe balerine
odločata dva plesa
»BAL PARE«
V glavnih vlogah: Ilse Werner, Paul Hartmann, Hannes Stelzer

KINO SLOGA TELEF. 27-30
Originalna komedija dveh odličnih
francoskih igralcev v filmu
»Fric - Frac«
V glavnih vlogah: Fernand, Michel Simon in Arletty

o katerih je izčrpno poročala strokovna filmska kritika vseh italijanskih listov ter vseh vodilnih evropskih dnevnikov. Najdaljši film, ki so ga predvajali, je film »Nam živim«, ki so ga vrtili polne štiri ure in ki so ga morali zaradi izredne dolžine razdeliti na dva dela. Omenjeni film so vrtili ob zaključku filmske revije. Na reviji so sodelovale filmske družbe: Bolgarija z 1 delom, Hrvatska 3, Danska 1 (film), Finska 1 (film), Nemčija 20 (medtem 6 filmov), Italija 21 (7 filmov), Norveška 2, Portugalska 2 (1 film), Rumunija 2 (1 film), Španija 6 (4 filmi), Švedska 5 (4 filmi), Švica 2 (1 film), Madžarska 5 (3 filmi).

Kako je bila prenešana cela vas »cerkvi in pokopališčem. Zaradi važnih prenovitvenih del je bila alpska naselbina Chiesa v občini Pontechianale pri Cuneu prenešana v osrednjo frakcijo Madalena, kjer so bile družine iz Chiese naseljene v novih stavbah, ki so udobnejše od domačih iz prejšnje, stare in manj udobne iz Chiese, ki so bile odstranjene. Posebno težaven pa je bil prenos antičnih umetniških pročelnih stebrov starinske cerkve v Chiesi in ki so bile priključene novi cerkveni stavbi v frakciji Madalena, ki je povsem v svoji arhitekturi prilagojena alpskemu okolju. Novo cerkev, v kateri so ohranjene vse zgodovinske umetniške posebnosti in dragocenosti stare cerkve v Chiesi, bodo blagoslovili še v tem mesecu. Veliko dela je terjal tudi prenos pokopališča v frakcijo Madalena. Rakve in zemski ostanke so bili na pieteten način izkopani ter prenešeni na novo pokopališče, ki je v bližini novega domovanja nekdanjih prebivalcev Chiese.

Na vsak način je hotel na bojišče. Zanimivo odsejajo ima za seboj 15letni avantgardist Oskar Gobboni iz kraja Faltone pri Bresciji. Navdušenje ga je potegnilo na vlak. Otpeljal se je proti Napulju. Hotel je na vsak način priti na bojišče. Policijski agent ga je ustavil, mali Gobboni je moral nazaj k staršem. Toda ni miroval. Drugič je šel na pot in je prišel do Torina. Alpinci so ga tukaj z veseljem sprejeli v svoj krog, toda ko je imel že Brenner za seboj, ga je častnik odkril. Gobboni se je vrnil v Faltone. Neuspeh ga ni potrl. Na vsak način je hotel na bojišče, pa je pri tretjem poizkusu prišel do Gorizije. Pridrži za se je breskjskim rojakom, ki so bili namenjeni na rusko bojišče. Toda poveljnik baterije ni hotel vedeti za malega vojaka. Gobboni pa se je pridružil drugemu oddelku, ki je potoval na vzhodno bojišče in je z njim prišel do Gomela. Potem se je pripružil oddelku gorskega topništva, kjer ga imajo vsi vojaki radi. Prestal je tudi svoj ognjeni krst. Ni pozabil na starše in očetu sporoča v pismih, da je srečen, da je končno dosegel svoj ideal, ki ga je potegnil med bojevnike.

Delavce pošteni vrne več ko 20.000 lir vredni nakit z dragulji. Grofica Lina Mazzaccara iz Firenze je šla po opravihih. Ko se je vrnila domov, pa je opazila s strahom, da je izgubila vrtno veržico z dragulji, vredno več ko 20.000 lir. Takoj je stekla v prodajalno, kjer se je mudila. Njena pot je bila zama. Ko je šla javit zadevo na kvesturo, pa jo je tam že čakal nakit, ki ga je bil našel pošten delavec Gino Puggelli iz Sesta Fiorentina, ki je ob najdbi dragocenega nakita sledil klicu poštenosti ter ga nesel na kvesturo. Delavec bo za svojo poštenost deležen nagrade, ki mu pripada po vrednosti najdenega ter pošteno vrnjenega dragocenega predmeta.

Nad 100 milijonov lir v prid italijanski umetnikom. Industrijec in slikar iz Milana dr. Anton Feltrinelli je pred meseci umrl. Sedaj se doznava, da je zapustil vse svoje premoženje, ki je vredno več ko 100 milijonov lir. Kr. Italijanski akademiji, ki naj s tem ustvari ustanovo v prid umetnikom. Pokojni dr. Feltrinelli je bil zelo naklonjen umetnosti. Svojemu najboljšemu prijatelju arhitektu Mariju Palantiju je večkrat potožil, da mu ni bilo naklonjeno, da bi vse svoje ustvarjalne moči in ves svoj čas lahko posvetil umetnosti. Pokojnikova slikarska dela so bila deležna pozitivnega, toplega priznanja s strani umetnostne kritike.

Iz »Službenega lista«. Službeni list za Ljubljansko pokrajino št. 74 z dne 16. septembra 1942-XX. objavlja naredbo Visokega Komisarja o čiščenju odpadnih in zapiranjih trgovin, obrtnih in industrijskih obratovanj in potovalnih pisarn ter odločbo Visokega Komisarja: Navodila za izvajanje navedbe z dne 31. avgusta 1942-XX. št. 171 o določitvi začasnih vojnih doklade.

Iz trgovskega registra. Vpisana je bila nova tvrdka Ferrum Leon Stupica v Ljubljani, obratni predmet trgovina z železnico in poljedelskimi stroji. Imetnik — dipl. com. Leon Stupica, trgovec v Ljubljani. Ekonom, trgovska družba z o. z. v Ljubljani: izbrise se poslovođa dr. Marušič Drago. Sicillum, družba z o. z. v Ljubljani: po notarskem zapisniku z dne 31. avgusta 1942 se je družba razdružila in prešla v likvidacijo. Likvidator Dolar Janko, upravitelj v Ljubljani, Gorupova ul. 3. Likvidacijska forma kakor doslej s pristavkom V likvidaciji. Podpis forme:

likvidator samostojno podpisuje likvidacijsko formo. Izbrise se poslovođe Mayer Emerik, Luckmann Josip in ing. Luckmann Herbert ter prokurist Dolar Janko. Fr. Stupica, Ljubljana: izbrise se javni družbenik Stupica Leon, zaradi česar preneha javna trgovska družba. Edla lastnica firme je odslej Stupica Irma. Tehna, družba z o. z. v Ljubljani: vpise se nadaljnji likvidator dr. Lunaček Aleksander, ravatelj Stavnice družbe, d. d. v Ljubljani. Zadruga gospodarska banka, d. d.: izbrise se član upravnega sveta Kožuh Vinko ter prokuristi dr. Valenčič Vlado, Dietz Kristijan in Kršul Bartol, vpise se pa član upravnega sveta dr. Cesnik Ivo, advokat v Ljubljani.

Junaška smrt popularnega italijanskega olimpijca. Na polju slave je padel na vzhodnem bojišču v borbah ob Donu na čelu svojih konjenikov kapitan Silva Abba, ki je bil med najodličnejšimi ter najbolj popularnimi italijanskimi sportnimi prvaki ter olimpijci. Leta 1935 je bil priobli liktorsko prvenstvo v plavanju, jahalnem sportu, lahki atletiki in borilstvu. Leta 1936 si je priobli na berlinski olimpijadi tretje mesto med vsemi udeleženci. Kot prostovoljec se je udeležil španske vojne, kjer je bil za uspehe, ki jih je dosegel na čelu oddelka oklopnih vozil, odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo. Po izbruhu druge svetovne vojne je bil na raznih bojiščih, nazadnje se je boril na vzhodnem bojišču, kjer je ob protiofenzivi na donskem področju padel na čelu svojega konjenškega oddelka, ko je prešel v napad.

Zastopstvo hrvatske ustaške mladine v Alessandriji. Iz Genove je prispela v Alessandrijo skupina 50 pripadnikov hrvatske ustaške mladine, ki jih vodi poveljnik Dragotin Gjurić. Sprejeli so jih alessandrijski predstavniki z Zveznim podtajnikom Riccardijem na čelu. Polovila so venca na grob padlih v vojni ter fašističnih mučencev. Na čast ustaških mladeničev je bil v alessandrijski mestni palači slovesen sprejem. Skupina ustaških mladeničev je nadaljevala svojo pot v Acyul.

Za pet lir je dobil 22.000 lir. Znan trgovec A. F. iz Savone je prišel v loterijsko poslovalnico. Pol za šalo, pol za res je šel staviti na številke, za katere je plačal pet lir. Torinska loterija mu je bila naklonjena. Številke 4, 9 in 18, na katere je stavil, so mu prinesle čedno vsoto 22.000 lir.

Bodoči milanski velesejem bo posvečen vojni proizvodnji. Kakor znano, je bil namen drugega milanskega velesejma v vojnem času, da prikaze visoko stopnjo industrijske ter trgovske zrelosti Italije. Te dni se je sestalo k sebi vodstvo velesejskega zavoda, ki je sklenilo, da se bo vršil milanski mednarodni vzorčni velesejem XXI. od 12. do 27. aprila 1943 in da bo ta njegova 24. manifestacija posvečena vojni proizvodnji.

Italijansko-bolgarski trgovski odnosi leta 1943. Iz Sofije je odpotovala v Rim posebna delegacija, ki bo razpravljala z italijanskimi strokovnjaki o obsegu trgovskih izmenjav ter odnošajev med obema državama v prihodnjem letu.

Vrh Margherita prvič preplezan po južni steni. Iz Trenta poročajo: Nov planinski in plezalni uspeh je dosegel vodnik Henrik Giordani z vseučiliščnikom Montem Furlanom v dobo »st. skupini Brenta. V šestih urah vztrajnega plezanja sta prvič preplezala še neobvladano južno steno vrha Margherita.

Španske mladenke v Rimu. V Rim je prispelo 50 španskih mladenk, ki so organizirane v Falangi in ki so gostje glavnega poveljstva G. I. L.—a. Sprejel jih je podpoveljnik general Sellani, ki je španskim mladenkam sporočil pozdrav strankinega tajnika Vidussouja. Ogledale si bodo razne fašistične ustanove v Bariju, Pescari, Veneziji, Bergamu in Torinu, kjer bodo prisostvovala sklepnim tekmam za žensko nacionalno prvenstvo G. I. L.—a.

IZ LJUBLJANE

—lj Še dež? Najbrž se ne bo tako hitro zjasnilo, čeprav se je zračni tlak do večera malo povečal. Morda bo še deževalo v presledkih, četudi ne tako močno kakor včeraj. Marsikje je bilo dežja še premalo. Da se bo zemlja dobro napojila tudi v nižjih, presušenihih plasteh, bo moralo deževati še nekaj dni. Davi je rosilo. Pri tleh ni prevladoval več jug, temveč vzhodnik, kar kaže na izboljšanje vremena. Včeraj je bila doslej najnižja dnevna maksimalna temperatura v tem mesecu; znašala je 18.4°. Davi pa kljub temu ni bilo posebno hladno; min/malna današnja temperatura znaša 13.8°.

—lj Pobiranje formularjev za prijavo kuriva. Današnji četrtek bodo mestni raznašalci do večera že v celoti »zdeili prijave formularje vsem stanovalcem znotraj kontrolne črte. Prebivalcem zunaj kontrolne črte pa prijavi formularji v celoti še ne bodo dostavljeni in naj zato počakajo do dneva, ki bo pravočasno objavljen. Kdor izmed prebivalcev znotraj kontrolne črte ne bi dobil današnji četrtek formularjev, naj jih takoj dvigne pri vratarju na magistratu. Mestni trg št. 27. Današnji četrtek pa bodo nekateri dostavljali že tudi pobirali razdeljene formularje in sicer po tistem redu ulic, kakor so jih dostavljali. Zato opozarjamo one potrošnike, ki so dobili formularje v soboto oziroma ponedeljek, da jih že za današnji četrtek pripravijo pri hišnem gospodarju oziroma upravitelju. Ponovno pa spet opozarjamo vse prebivalstvo, da točno in resnično izpolni vse podatke prijavnih formularjev.

—lj Mestna zastavljalnica zaradi snazženja uradnih prostorov v soboto 19. t. m. ne bo poslovala za stranke.

Iz Hrvatske

—Hrvatsko odpisništvo na Dunaju. Na zborovanje evropske mladinske zveze je odpotovalo na Dunaj tudi 22 zastopnikov ustaške mladine iz Zagreba pod vodstvom prof. Oršanića.

—Veliko zanimanje za zagrebaški velesejem 3. t. m. je bil odprtveni letni jezenski velesejem v Zagrebu. Zanimanje za nj je bilo veliko. Oisk. vavce je imel velesejem do zaključka na 100.000

Greda sredi mesta

Ljubljana, 17. septembra Na levi strani tistega dela Šubičeve ulice, ki je bil izročen prometu šele nedavno, je dolga greda. Ob primernem času bo gotovo zasajena z okrasnim drevjem in grmičjem, kar bo pust kamnit zid za njo nekoliko zakrilo ter napravilo hkrati celotno ulico priključljivo odnoso vse bo podobno desni strani Cvojsze ceste. Na obdelani — le žal premalo opleti — gredi raste zdaj zgolj zelenjad, dobrodošla dandanes sleherni kuhinji, kakor kobulnice, peteršilj, zelena, korenje, ječmenice (mekka salata, ledenka, endivija), luskopodne križnice (kolerabe, zelje, ohrovt, repa, redkev), por, fižol. Kakor hitro pa se ozre človek na nasprotno plat, zagleda ozko plaso ob skrajnem robu Muzejskega trga.

Toda kako hudo se loči od grede onstran ulice, Na vsej je le bore malo zankirne trave, zato pa tem več ogabnega plevela, ki njegovi rasti tamošnja tla očividno jako ugajajo. Neverjetno veliki in raznoteri množini zlate prednjači strupeno pasje zelišče (solanum nigrum), katerega steblo poraščajo jajčasti listi ter se njegovi beli cveti v svačkih že precej razvijajo v črne jagode. Po tovarših se mu pridružujejo predvsem: beli kozji rep (chenopodium album), zel s pokončnim ali tudi nagnjenim stebлом, na katerem so spodaj jajčasto rombasti in neenako nazobčani, a zgoraj sulčasti in po navadi celorobi listi, in s klasi, ki jih sestavljajo klobčasto združeni cveti; trator ali ščir (amarantus retroflexus), zelišče z jajčastimi in izrobrenimi listi in klobčasto nakopčnimi cveti v klasi; dosadno smrdljivi govšec (mercurialis) z golim, od tal do vrha vejinatim stebлом, recitajmi, jajčastimi in nazobčanimi listi, za katerimi stoji poleg vejic dolgi recilji, imajoči proti koncu šopke neznatnih zelenkastih cvetov, tvojreh pretrganemu klasu podobno razcvetje; zajčja detelica (oxalis trista) z narobesčnimi listki in drobnimi rumenimi cvetki; ameriški rogovilek (galinsoga parviflora), ki ima steblo, razcepljeno na vejice, kratkocpetlate srčaste liste in gum-bom podobne cvetne glavice grahove velikosti z rumenimi osredjem, katero obroblja pet belih stremenčkov. Razen tega povsod zelo nadležnega plevela, ki naj bi ga preganjal vošče vsakdo, se šopiri na plasi še dosti drugega, ki posameznemu ni zlepa in takoj najti pravega imena.

Nujno potrebno je, da se omenjeno plevelišče čimprej očisti, oziroma plevel, preden dozori njegov plod, poruje in uniči (sežge), zakaj s tem se prepreči zlasti njegova razprodaja po vsem obširnem trgu. Naj se napravi morebiti obrobna greda, da se jo spomladi poseje s čistim travnim semenom, a če ga ne bo na uporabo, vsaj posuje s senenim drobirjem, da požene kar navadno travniško bilje. — Vsekako pa naj bo opozorjen pri tej priliki še lastnik sosedne parcele (za hraniščnim domom), prav za prav njen obdelovalec, naj stori tudi on svojo dolžnost ter ukrene, da postane plevel istih vrst, ki se bohoti za plotom in celo kuka zbog višine že izza njega, neškodljiv.

Radio Ljubljana

PETEK, 18. SEPTEMBRA 1942-XX
7.30: Pesmi in naprevi, 8.00: Napoved časa: poročila v italijanshni. 12.00: Ploščo, 12.30: Poročila v slovenshni. 12.45: Koncert klasičnega tria, 13.00: Napoved časa: poročila v italijanshni. 13.15: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenshni. 13.25: Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini. 14.00: Poročila v italijanshni. 14.15: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Andrej Jarc. Leharijeva glasba. 14.45: Poročila v slovenshni. 17.15: Koncert pianiste Franke Fogli. 17.35: Četrt ure za trvdko Nizzardo. 19.00: Govorimo italijanski — prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenshni. 19.45: Komorna glasba. 20.00: Napoved časa: poročila v italijanshni. 20.30: Vojaške pesmi, 20.45: Znani dueti. 21.25: Koncert komornega zbora, vodi dirigent D. M. Šijanec. 21.50: Nicotera: Pogovor s Slovenci. 20.00: Koncert Adamičevega orkestra. 22.45: Poročila v italijanshni.

Slovaško rudarstvo

Takoj po ustanovitvi neodvisne Slovaške je bila posvečena velika pozornost rudniški proizvodnji. Premoga so nakopali na Slovaškem v prvi polovici tekočega leta približno 816.000 ton, ali okrog 68.000 ton mesečno. Zelezne rude so nakopali predlanskem 861.000 ton, lani 977.000, v prvi polovici tekočega leta pa povprečno 80.000 ton mesečno. Manganove rude so nakopali lani 62.000 ton, letos pa povprečno 6.500 ton mesečno. Tudi pridobivanje antimonove rude napreduje. Letos je znašala proizvodnja povprečno 2.500 ton mesečno, lani vse leto po 20.000 ton. Proizvodnja bakrene rude znaša mesečno nad 10.000 ton. Proizvodnja soli se je dvignila od 5.900 ton predlanskem na 9.900 ton lani. V tekočem letu je znašala mesečno povprečno 700 ton.

IN VENDAR

—Vaša hči je zelo lepo zaigrala to Beethovenovo sonato.

—Kaj ne. In vedeti morate, da jo je igrala po najcenejši izdaji not.

MOŽ BREZ POTRPLJENJA

—Kaj pa stojite tu že tri ure in zjate vame, ko lovim ribe? Kupite si trnek in lovite še vi.

—Zdi se mi, da bi ne imel potrpljenja za tako dolgočasno opravilo.

PRODAM SODE

od paradiznikov, najprimernejših za kiselje. — Kolodvorska ulica št. 3, dvorišče (vis a vis mestnega pokopališča).

Inserirajte

»Slov. Narodu«

Kino - Eksakte

novo ali rabljeno, z vsem priborom — kupimo takoj. Ponudbe z navedbo tipe, cene in naslova pod »Zavod« na oglasni oddelci »Slov. Narod«.

DNEVNE VESTI

— Zlato hrabrostno svetinjo je prejel v spomin senior Giansante Nikola iz S. Angela pri Pescari, pripadajoč 136. legiji Crnih srajc. Pokojni senior je kot poveljnik bataljoni z junaštvom vodil svoje bojevnike v napad proti sovražniku. Srebrno hrabrostno svetinjo pa sta prejela v spomin manipelski vodja Oreste Montevichi iz Bologne, ki je pripadal 67. bataljoni Crnih srajc, in manipelski vodja Omelij Scivi iz Suzzare.

— Novo imenovani glavni državni pravdnik. Sekcijski predsednik pri kasakjskem sodnem vodu v Rimu dr. Karol Saltelli je bil imenovan za glavnega državnega pravdnika pri najvišjem sodnem dvoru kot naslednik sen. Antona Albertinija, ki gre v pokoj. Novi glavni državni pravdnik je avtor številnih tehničnih pravnih publikacij.

— Teden G. Pergolesija v Sieni. Predvčerajšnjim je bil odprtven v staroslavni Sieni proslavni teden v čast znamenitega italijanskega glasbenika in skladatelja Giambatiste Pergolesija. K otvritelni svečanosti so se zbrali številni odličniki, med njimi predsednik Italijanske akademije eksc. Federzoni, akademik-muzikolog Maksim Bontempelli, številni glasbeni kritiki, skladatelji, akademiki ter književniki. Slavnostni govornik muzikolog M. Bontempelli je očrtal značilne poteze glasbe in nove duhovitosti, ki jo opazamo v delih G. Pergolesija, ki je med najznamenitejših glasbenih italijanskih šol iz XVIII. stoletja. Pergolesi se je odlikoval med svojimi sovrstniki glasbeniki s posebnimi značilnostmi ter uporabo novih umetniških sredstev. Veličino njegove glasbene ustvarjalnosti presodimo najlažje po tem, če vemo, da je doživel Pergolesi samo 26 let in da je v komaj petih letih ustvaril 287 najrazličnejših skladb od koncertov in maš do komične opere in kantat. Ko je dovršil svojo »Stabat Mater«, je umrl zaradi jetike. Bontempellijevemu slavnostnemu go-

Zanimivosti o naših panjskih končnicah

Kje so naši čebelarji dobivali končnice? — Slikarji končnic in njihova tehnika

Ljubljana, 16. septembra.

Ko smo letos opozorili na razpravo urednika »Slovenskega čebelarja« (v glasilu naših čebelarjev) Avg. Bukovca v naših panjskih končnicah, se nismo zmotili z napovedjo, da bomo končno dobili eno najpopolnejših del o slikanju panjskih končnic. Razprava je tedaj vzbudila precej zanimanja med strokovnjaki in tudi preprostejšimi poznavalci naših panjskih končnic ter je našla odmev v našem listu še 16. julija, ko je g. M. Rovšek napisal, da nepismenost ni ovira za udejstvovanje v slikarstvu. Zato bo najbrž tudi prav, da zdaj opozorimo še na nadaljevanje Bukovčeve razprave v »Slovenskem čebelarju«; naše panjske končnice so pač takšna posebnost ter zanimivost, da ne zmanjajo le umetnostnih zgodovinarjev, nabitelcev narodopisnega blaga in slikarjev, temveč skoraj slehernega čebelarja ter vse, ki jim je pri srcu naša preteklost.

Kdo je čebelarjem slikal končnice

V nadaljevanju svoje razprave A. Bukovec najprej odgovarja na zanimivo vprašanje, kje so naši čebelarji dobivali končnice. V starih časih so si čebelarji izdelovali panje sami, kajti toliko mizarja je bilo skoraj v vsakem, da je znal za silo ravnati z žago in skobljem ter si napraviti »korite«. Seveda pa niso izdelovali panjev po ustaljenih normah, saj je bila širina panja največkrat odvisna od širine deske. Višina končnice je precej enaka, širina pa zelo različna kakor so bili pač različno široki panji. Če se pa pri izbiri lesa niso tako zelo ozirali na širino, so pa tem skrbneje izbirali deske za končnice, da so bile čim boljše ter trpežnejše. Temu je treba v veliki meri pripisovati tudi, da je bila slikarja trpežnejša. Končnice pa čebelarji navadno niso slikali sami; zelo redki čebelarji so znali sukati tudi čopič in slikali končnice tudi za druge čebelarje. Po večini so dajali končnice poklicnim ljudskim slikarjem ali slikarjem somnikom, ki so sloveli, da znajo lepo naslikati trpežne slike ali »mav«, kakor so imenovali slike na končnicah na Gorenjskem. Ponokod je bila navada, da so slikarji prihajali slika na dom čebelarjev, »v stero« kakor se pravi takšni zaposlitvi obrtnikov na domu delodajalca. Po litjskih hribih so si ljudski slikarji iskali zaslužka od vasi do vasi. Mnogi so bili veliki reveži in so bili zadovoljni, če so se lahko do sita navedli. V nekaterih krajih so imeli čebelarji stalne dobavitelje poslikanih končnic. Slikarji ali krošnjarji so jim prinašali končnice na dom, navadno pozimi, ko so čebelarji izdelovali panje. V tistih časih so prinašali krošnjarji poslikane končnice tudi na trg naprodati, n. pr. v Kranj in Radovljico. V Kranju so prodajali tudi končnice, ki so bile poslikane v Subičevih slikarskih delavnicah. Najživahnejši promet s končnicami je bil v letih 1870—1890. Tedaj so imeli v posameznih krajih stalne zaloge poslikanih končnic in čebelar je lahko izbral, kadar je hotel. Tudi v Ljubljani je je bila velika zalog poslikanih končnic; imel jo je svečar in medičar Oroslav Dolenc v Wolfovi ulici. Čebelarji so vozili jeseni Dolencu panje v podiranje, včasih celo na tisoče, in tedaj so si izbrali končnice, ter poravnali kupnino ob obračunu za med. Dolenc je prodal na leto nad 500 poslikanih končnic. Nudil jim je končnice predvsem zaradi tega, da bi se čebelarji raje oglašali pri njem, ne da bi pri prodaji iskali dobička. Čebelarji so se pa zalagali s končnicami tudi ob raznih drugih priložnostih. Če je obiskal vas cerkveni slikar, so se obrnili nanj, da jim je poslikal tudi končnice. Včasih je bila navada, da so cerkveni obrtniki dobivali med zaposlitvijo v cerkvi hrano pri župljanju. Ko je prišel na vrsto čebelar, je rad dobil postregel slikarju, da mu je poslikal končnice ali mu pa podaril že pripravljeno končnico.

Središče slikanja končnic

Čebelarji so bili ponosni na svoje lepe, polikane panjske končnice. Ko so čebelarji obiskovali drug drugega, so si ogledali tudi z zanimanjem končnice ter vpraševali, od kod izvirajo. Tako so čebelarji sporočali drug drugemu naslove dobaviteljev in slikarjev končnic. A. Bukovec je zbral številne podatke, ki pričajo, da so sčasoma nastala pri nas središča za poslikovanje in razpečevanje končnic. Tako so se v Poljanah nad Škofjo Loko predniki slikarjev Subičev, Janeza in Jurja, precej pečali s slikanjem končnic. Iz Poljan so prihajale poslikane končnice po vsej Poljanski dolini in še daleč na Notranjsko ter v južne pokrajine. Gorenjski kot je pa imel najbrž svoje dobavno središče v Radovljici, kjer so prodali mnogo konč-

nic, na sejnih. Še bolj pomembno središče je bilo v Kranju, saj so se tam zalagali s končnicami čebelarji skoraj z vse Gorenjske.

Področje ljudskih slikarjev

A. Bukovec pravi, da je poslikanje panjskih končnic postalo sčasoma izključno področje ljudskih slikarjev kakor je razvidno iz mnogih dokazov. Ljudskih slikarjev je bilo v tistih časih pri nas mnogo, ker se je med ljudstvom razširilo okraševanje pohištva z oljnatimi slikami. Ljudski slikarji so v tistih časih opravljali delo slikarjev in plekarjev. Razumljivo je, da niso pleskali in slikali le pohištva, temveč tudi panjske končnice. Mnogi ljudski slikarji so bili samouki in delali so s prav preprostimi sredstvi. Dovolj so jim bile tri barve, včasih tudi samo dve. Niso si belili glave zaradi kompozicije, skladnosti barv, perspektive itd. Mnogim končnicam se pozna, da so jih napravili ljudje, ki svojega naravnega slikarskega daru niso zapravili in nobeni šoli... pravi Bukovec. Dr. Vurnik je zapisal, da so bili med ljudskimi slikarji tudi možje, ki so se »pečali« to rečjo morda v zvezi z rezbarstvom, freskanstvom, likanjem na steklo, ki je sodeč po velikanskem številu naših »bohikov«, marter in slik, moralo nestrati. Iz mnogih končnic je razvidno, da jih niso naslikali slikarji, ki so se izpolnili v slikarski ali podobarski delavnici ter se temeljito seznanili z barvami in vsaj z osnovami anatomije, perspektive in kompozicije.

Nastanek slikanja končnic

A. Bukovec mimogrede omenja tudi ob tej priliki, kako je nastalo slikanje končnic. Prve končnice so se pojavile pri nas, ko je bil kmet nepismen ter bila ljudska izobrazba na tako nizki stopnji, da preprosti človek ni mogel ravnati s čopičem, paletami in barvami, saj ni imel najmanjše možnosti za slikarsko izobrazbo. G. M. Rovšek je pa ugovarjal, češ da nepismenost ni nobena ovira za udejstvovanje v slikarstvu, saj tudi nepismeni človek lahko slika, da ima le dovolj daru za to. G. Rovšek je navajal za dokaz svojega očeta, nepismenega kiparja in izdelovalca oltarjev ter slikarja in risarja. Bukovec pravi, da to trditelj rad podpeša z obema rokama, saj je živel Rovškov oče v dobi, ko je bila slikarska in podobarska obrt pri nas na višku. Takrat pa stopnja splošne ljudske izobrazbe, ki nikakor ni bila odvisna le od pismenosti. Ukaženemu človeku se ni bilo treba posebno truditi, da si je pridobil potrebno znanje za slikanje končnic, saj je bil skoraj v vsaki večji vasi umetnik kmečkega stanu. Takrat pa, ko so se pojavile v naših krajih prve poslikane končnice — in le o tisti dobi je A. Bukovec govoril v zvezi z nastankom končnic — so bile splošne razmere povsem drugačne. Domači slikarjev, podobarjev in obrtnikov, ki bi prišli v poštev v tem primeru, še ni bilo. Ve-

deti moramo, da so se celo v dobi, ko je bil ljubljanski škof Hren, naročili vse boljše umetnine v tujini. Mešanje barv in uporaba primerne olja sta bila skrivnost in o ljudski umetnosti še ni sledu. Kje bi si naj tedaj preprosti človek pridobil osnovno slikarsko znanje? Šele ob nastopu Valentina Mencingerja so začeli tuji slikarji izgubljati vpliv, da so se poslej lahko uveljavljali domači obrtniki in ljudski slikarji. Poslej je bilo dovolj prilike za šolanje, nudilo se je pa tudi mnogo dela. — Dalje Bukovec omenja, da končnice niso nikdar poslikovali v mestih, temveč le na deželi. Ne drži tudi trditev, da »kmet nikakor ni izdajal denarja za narisane panjeve«. Sicer so posamezni čebelarji dobivali poslikane končnice tudi v dar, kar pa ni bilo pravilo, temveč izjema. V splošnem so morali čebelarji končnice kupovati in Bukovec je tudi o tem zbral dokaze.

Skrivnost mešanja barv

Pisec razprave o končnicah se je tudi dotaknil zanimivega vprašanja, s kakšnimi barvami so slikarji slikali končnice v starih časih, da so se starejše končnice tako dobro ohranile. Končnice iz novejših dobe so pa navadno slabo ohranjene ter je očitno, da so poslikane s slabšimi barvami. Mnoge nad sto ali celo 150 let stare slike na končnicah so še vedno živih barv. Na nekaterih končnicah, ki so sčasoma izgubile temeljno barvo, da se je pokazal les, je slika sama na sebi vendar ostala zaradi dvojne plasti barve nedotaknjena v ostrih obrih, tako da so slike podobne reliefu. Slike, narejene v dobi po letu 1880, so pa mnogo slabše, barve so pobledele in tu in tam so povsem razkrojene. Bukovec je pred 25 leti našel slikarja, da bi mu naslikal končnice res dobro in da bi se izkazalo, ali je mogoče tudi dandanes izdelati tako trpežne slike, kakršne so izdelovali v starih časih. Slikar se je potrudil, vendar ni dobro mešal barv in slike so kmalu ohledele. A. Bukovec se je obrnil tudi na akad. slikarja M. Sternena, naj bi povedal, kaj misli o barvah slik starih končnic. Sterneni je izjavil, da je za trpežnost slik na končnicah predvsem odločilno olje, ki je bila z njim barva zmešana. Ni znano, ali so uporabljeni mačkovo olje, ki je posebno dobro za ohranitev barve, ali kakšno smolo, n. pr. mastiko; smola tudi zelo zadržuje razhajanje barvne mešanice. Prav tako je čisto laneno olje boljše od firneža. Slikarji končnic pa niso uporabljali le izvrstnih olj, temveč tudi barve, ki dolgo kljubujejo na soncu. Tedaj so bile v rabi po večini naravne, prstene barve. V starih časih so barve tudi zelo skrbno pripravljali in temeljni barvi so posvečali veliko pozornost. Za temeljno barvo so uporabljali belo kredno, ki je mnogo boljša od svinčene beline. — Znano je, da so slikarji okrog l. 1880 začeli uporabljati tudi razne kemične in mešane barve. Po vsem tem nam postane razumljivo, zakaj so se starejše slike na končnicah ohranile mnogo boljše kakor novejše.

Dobra letina tobaka v Turčiji

Lani je znašal pridelek 48,010.000 kg, letošnjega pa cenijo na 54,000.000 kg

V Turčiji so že začeli spravljati letošnji pridelek tobaka. Lani je bila letina za tobak v Turčiji po kakovosti in količini zelo slaba. Pridelali so samo 48 milijonov kilogramov tobaka, dočim je znašal predlanski pridelek 58 milijonov kilogramov. Letošnjo letino cenijo približno na 54 milijonov kilogramov. Od tega odpade na Izmir 34, na Marmarsko pokrajino 10, na črnomorsko ozemlje pa 9,5 milijonov. Letina tobaka je sicer letos v raznih pokrajinah različna, v splošnem pa dobra, v črnomorskem območju celo zelo dobra. Celotni pridelek bo letos presegal povprečje zadnjih 10 let.

Jasno je, da bo izvozila Turčija največ tobaka tudi letos v Nemčijo. Po podatkih turške monopoljske uprave je znašal izvoz tobaka od 1. junija 1940 do 31. maja 1941 v Nemčijo 16.334, v Ameriko 9.943, v Anglijo 3.531, v Egipt 1.962, na Finsko 1.757, v Švico 1.088 in na Holandsko 624 ton. O zadnji prodajni kampanji še niso bili objavljeni uradni podatki. Gotovo je pa šlo letos v Nemčijo več tobaka kakor lani in predlanskim, kajti tudi turškemu izvozu se poznajo posledice pomanjkanja ladij. Na-

zadovolj je zlasti izvoz turškega tobaka v Ameriko in Anglijo.

Poglavje zase o cene. Še lani v januarju je morala vlada prisikati na pomoč središčem tobaka v nekaterih pokrajinah s premijami, ker so bile cene prenizke. Navadno so plačevali kupci posebno dobre vrste turškega tobaka po 70 do 80 piastrov kilogram, lani je bila pa padla cena na 50 piastrov. Vendar so pa bile cene lani še vedno za 15 odstotkov višje kakor predlanskim. V zadnji prodajni kampanji so pa zopet poskočile ker je bilo povpraševanje po tobaku zelo živahno. Za letošnji pridelek se obetajo še ugodnejše cene.

Izvoz tobaka je bil v Turčiji že v mirnem času važna postavka narodnega gospodarstva, saj je odpadlo nanj 32% vsega izvoza. Tobak je bil in je še vedno eden glavnih virov dohodkov, zato se kar sama postavlja vprašanje zakaj Turčija navzle prejšnjim cenam tobaka ni povečala svojih tobačnih nasadov, temveč nasprotno jih je celo skrčila v pokrajini Izmir kjer se prideluje največ tobaka se je lani površina tobačnih nasadov zmanjšala na 34.000 ha dočim je znašala predlanskim še

Trdnjava v oazi Džarabub, na kateri je zavihrala italijanska trobojnica

42.700 ha. Še bolj se je pa skrčila v primeru z letom 1939, ko je znašala 45.100 ha. Letošnja površina tobačnih nasadov odgovarja približno lanskim. Prav velike spremembe pa v Turčiji niso nič novega. Prejšnje leto so bile v zvezi z gibanjem cen. Prevelika ponudba turškega tobaka je imela za posledico porenitev in to je napolnilo pridelovalce, da so sadili manj tobaka. Zdad so seveda vzroki drugačni, zdaj je treba računati s posledicami vojne. Tobak zahteva zelo skrbno nego. Turčija je pa vpoklicala mnogo obveznikov in posledica tega je bila, da primanjkuje na kmetih delovnih moči. Posebno močno se čuti to pri tobaku. Zaradi pomanjkanja delovnih moči trpi tudi kakovost turškega tobaka.

Turška vlada pa misli že zdaj na bodočnost, ko kupci ne bodo več s prideloval-

cem doslovno trgali tobaka iz rok. Za bodočnost pripravljajo ukrepe v pogledu standardizacije. Nedavno je bilo v Istanbulu posvetovanje pridelovalcev tobaka in kupcev. Šlo je za to, da se prepreči izvoz slabega tobaka v inozemstvo. Govorilo se je tudi o sortiranju tobaka. Določeno so bile smernice po katerih bodo v bodoče delali pridelovalci in kupci. Na posvetovanju so bili povabljeni tudi večji inozemski odjemalci. Domači trgovci, ki kupujejo tobak neposredno pri pridelovalcih, bodo lahko tudi v bodoče manipulirali z njim kakor doslej, samo pod pogojem, da bo kupljeni tobak določen za lastno predelavo, ne pa za trgovino. Tipizacija bo nedvomno pripomogla k temu, da se bo utrdilo v inozemstvu zaupanje do turškega tobaka.

Gradbena delavnost v Bolgariji

Vsa izpraznjena stanovanja in lokali pod državno kontrolo

Tudi v Sofiji primanjkuje stanovanj in zato je ministrski svet odredil, da bodo v bodoče pod kontrolo vsi stanovanjski prostori, ki so bili 14. julija 1942 prazni ali ki bi jih v booe najemniki izpraznili. Ena družina odnosno eno gospodinjstvo sme imeti v Sofiji samo eno stanovanje. Brez dovoljenja stanovanjskega urada v bodoče ne sme biti oddano v najem nobeno stanovanje in noben lokal.

Gradbena delavnost v Bolgariji čuti pač kakor vse gospodarsko življenje posledice vojne. Najbolj je pač ovirano zaradi pomanjkanja delovnih moči, ki se ne kaže samo pri gradbenih delih samih, temveč tudi pri dobavi gradbenega materiala. Državna gradbena delavnost je bila pa navzlic temu precej živahna. Lani je bilo zgrajenih v režiji države in občine za 1.052 milijonov levov novih poslopij. Predlanskim je bila gradbena delavnost skoraj za polovico manjša.

Glede zasebne gradbene delavnosti so na

razpolago uradni podatki samo o stavbnih dovoljenjih, ki jih izdaja ministrstvo za javna dela. Lani izdana stavbna dovoljenja se nanašajo na stavbišča, obsegajoče 274.899 kv. metrov in na zazidani prostor 2.028.790 kubičnih metrov. Zazidana površina se je skrčila v primeru s predlanskim letom okrog za 39%. Predlansko leto izkazuje v primeru z leti 1938 in 1939 v pogledu gradbene delavnosti napredek. V letu 1938 so bila izdana gradbena dovoljenja za 403.635 kv. metrov zazidane površine in 2.575.517 kubičnih metrov zazidane prostora, predlanskim pa za 440.070 in 3.840.094.

Na Sofijo je odpadlo lani okrog 22% zazidane površine in 43% zazidane prostora. Vrednost novih stavb je znašala v Sofiji predlanskim 330.48 milijonov, leta 1939 pa 375.36 milijonov levov. V pogledu gradbene delavnosti je za Sofijo mesto Gabrovo, potem pa Plovdiv, Plevni in Stara Zagora.

Brada kot dota

Lepo negovana in rastoča brada, ki postane nazadnje znamenitost je vredna zlata. Tako je mislil neki mož v Montevideu v južni Ameriki; h pustil si je rasti brado skozi 40 let. Skrbno jo je negoval. Končno je bila njegova brada dolga 85 cm in tako je postala prava znamenitost. Drugače je bilo z dolgo brado ni imel v življenju nobene prilike prihraniti si toliko denarja, da bi lahko na stara leta brez skrbí živel. Ko se je nedavno poročila njegova edina hčerka, mu je bilo to spoznanje še posebej grenko. Kakor vsak oče bi bil tudi on rad dal hčerki vsaj nekaj dote, pa ni imel nobenih prihrankov.

Tedaj mu je pa šinila v glavo srečna misel. Saj ima vendar izredno dolgo brado, ki bi jo marsikdo rad videl. Sklenil je svojo znamenitost kakorkoli vnovčiti in res je našel bogatega zbiralca, ki mu je ponudil precej visok znesek za dolgo sivo

brado. Pričo kupca in mnogih prič je brivce opravil svoje delo. Vzel je škarje in odstrigal možu brado. Izkupilec za njo je izročil mož svojih hčeri za doto. To je menda prvi primer na svetu, da je dobila hči od svojega očeta za doto brado.

Iz nosu izdri zob

Neki norveški zdravnik je lečil bolnika, ki ga je mučil kroničen prehlad. Vzrok je tical v zožitvi nosnice. Končno je pa zdravnik ugotovil, da je povzročil zožitev zob, ki je bil zrasel do nosnice tako, da je bil ves zakrit s sluzjo in zdravnik je bolniku izdri zob iz nosu. Primeri, da se zobje tako daleč premaknejo v ustih so zdravnikom znani. Nekateri ljudje imajo v ustih več zobnih kljč, kakor imajo pozneje prostora za zobe v čeljustih.

Inseriraj v „Slov. Narodu“

D. Dn Maurier:

Prva žena

Roman

»Ni res,« sem se uprla. »Ni res. Ko sva bila v Franciji, je bil srečen, pomlajen in živahen, zmerom mu je šlo na smeh.«

»Oh, nu, konec koncev je možki, kaj ne?« je rekla. »Ni ga možka, ki se ne bi kazal takšnega, dokler mu teko medeni tedni. In gospodu de Winterju še ni šest in štirideset let.«

Prezirljivo se je zasmejala in skomignila z rameni.

»Kako se drznete tako govoriti z menoj? Kako se drznete?« sem vprašala.

Prav nič strahu ni zbijala v meni. Stopila sem k nji in jo zgrabila za komolec. »Vi, vi ste me zapeljali, da sem snoci oblekla tisti kostum. To ste storili, ker ste hoteli zadeti gospoda de Winterja v živo; hoteli ste videti, kako mu je hudo. Ali ni tudi brez te podle, zavrne nagode dovolj pretrpel? Kaj mislite, da more njegova muka, njegovo trpljenje obuditi gospo de Winter?«

Iztrgala se je mojemu prijemu, in jezna rdečica ji je pozivala mrliškebeli obraz. »Kaj meni mar, če trpi?« je rekla. »Ali se je on kdaj menil za moje trpljenje? Mislite, da mi je bilo v veselje videti, da sedite vi na mestu, ki je bilo nje no, da hodite,

94

koder je ona hodila, in se dotikate reči, ki so bile nje na last? Kaj menite, kako mi je bilo ob misli, da sedite v jutrnji sobi za njeno pisalno mizo in pišete s peresnikom, ki je bil njen? In kako mi je bilo, ko sem vas slišala govoriti po hišnem telefonu, kakor je ona govorila z menoj sleherni jutro, odkar je bila prišla v Manderley? Kaj mislite, kako je vplivalo name, ko sem poslušala Fritha, Roberta in drugo družino: »Gospa je šla na kratak izprehod?«, »Gospa je ukazala ob treh popolne avto?«, »Gospa se šele ob petih vrne k čaju?«... ko vem, da moja gospa, s tistim svojim smehljajem na mladem obrazu, s svojim svobodnim, pogumnim vedenjem — da svoja pravda gospa mrtva, mrzla in pozabljena leži v cerveni kripti... Če on trpi, za služi, da trpi. Oženiti se z mladim dekletom, ko je komaj deset mesecev od tistih dob? Nu, zdaj se mu utepe, jelite? O, saj sem videla njegov obraz, videla sem njegove oči! Svoj pekeli si je sam pripravil, prav se mu godi! In ve, da ga ona vidi: da prihaja ponoči semkaj in ga gleda! In prav nič prijeteljsko ne prihaja moja gospa! Nikoli ni bila izmed tistih, ki trpe, da jim stopaš za vrat. »Drago bo moral plačati, Danny, kdor bi mi poskusil stopiti z nogo za vrat!« mi je pravila svoje dni. In jaz sem ji odgovarjala: »Prav imate, draga gospa. Ne dajte nikomur, da bi vam stopal za vrat. Vi ste prišli na svet zato, da si vzamete vse, kar premore.« In kar se tiče tega, jemati je znala polne roke. Cel fant je bila s pogumom in duhom, moja gospa. Večkrat sem ji rekla, da bi morala biti možki. Sama

sem jo odgajala, še otroka, saj menda veste, kaj ne?«

»Ne!« sem rekla. »Ne... Ali, gospa Danvers, čemu vse te besede? Nič nečem slišati, nič nečem vedeti. Mislite, da nimam tudi jaz srca in čustva, kakor ga imate vi? Ali ne razumete, kako mi je, ko spet in spet slišim njeno ime in poslušam vse kar mi pripovedujete o nji?«

Toda ona me ni poslušala; bilo nazirano je besedovale brez konca in kraja, med tem ko so njeni krempljasti prsti stiskali črno volneno krilo in ga mečkali.

»Lepa je bila tiste dni!« je govorila. »Lepa kakor slika; dvanaesti let ji še ni bilo, a možki so se že obračali in gledali, kadar je šla mimo. In ona, obsedenka maha, se je tega zavedala in mi pomežikovala: »Jeli, Danny, kadar dorastem bom krasičota?« Jaz pa: »To se bo še videlo, zlato moje, videlo se bo.« Razsodka je imela toliko kakor odrasla, in pogovarjati se je znala z vsemi, možskimi in ženskimi; tako navihana je bila, vam pravim, tako poredna, da ji osemnajstletno dekle zlepa ne bi bilo kos. Očeta si je ovijala okrog mezinca, in z materjo bi bilo takisto, ko bi jo bila imela. Kar se tiče poguma, ni moje gospe nihče prekašal. Tisti dan, ko je dopolnila štirinajst let, je vozila s četvoriko, in njen bratranec, gospod Jack, je preskočil k nji, da bi ji vzel vajete iz rok. Dobrne tri minute sta se ruvala kakor divja mačka, konji pa so ta čas dirjali kakor veter. In zmaga je kakopak ona, moja gospa, se razume! Z bičem ga je oplazila

okrog ušes in ga pahnila v jarek, da je pomolil noge v zrak in ni vedel, ali naj se smeje ali naj kolne. To vam je bil parček, veste, ona pa gospod Jack! Njega so potem vtaknili k mornarici, pa ni hotel prenašati discipline, in jaz mu nisem tega nikoli zamerila. Preponosen je bil, da bi si dajal ukazovati: takšen, kakor moja gospa.«

Z zamaknenostjo in grozo sem ji zrla v obraz: čudno vznesen smehljaj jo je delal staro, hkratu pa poudarjal mrliški značaj te blede krinke. »Nihče je ni ugnal v kozji rog, nikoli ne,« je nadaljevala. »Zmerom je delala vse po svoji glavi in živela, kakor jo je bila volja. Pa je bila tudi močna ko mlada levinja. Spominjam se, da je s sedemnajstimi leti vzela enega izmed očetovih konj, veliko, plašljivo žival, čeprav jo je konjar svaril, da je zanj prenevaren. Nu, nji to ni šlo v glavo. Še zdaj jo vidim v vihrajočimi lasmi in z bičem v roki, kako ga je tepla do krvi in ga suvala z ostrogami, ko je potem skočila dol, se je konj ves tresel, kri in pena sta mu tekli iz gobca. Tako se bo naučil, Danny, kaj?« mi je rekla, sveža kakor vrtnica, in si šla umivati roke. In tako je gledala na življenje in rasla, od leta do leta. Nikogar in ničesar ji ni bilo mar. Nazadnje pa je bila premagana. Toda ne od moža, niti ne od ženske. Morje jo je premagalo. Morje je bilo močnejše od nje. In nazadnje je zmigalo...«

Obmolnila je, in koticiki ust so se ji skrivili v čuden zmrdljaj. Hrupno je zajokala, s hripavim glasom, odprtimi usti in suhimi oči.